

DE KLEINE ANDREAS

april, mei 2025

nieuwsbrief Lutherse Gemeente Rotterdam

Lucas van Leyden 'De Opstanding'

Gravure. Omstreeks 1530

WELKOM BIJ DE DIENSTEN IN ONZE ANDREASKERK!

Koffie na afloop in de Paardenkamer. Zie ook website

- **Donderdag 17 april, Witte Donderdag, 19.30 uur.**
Ds. Mirjam Visser-Fuchs. Viering Instelling Heilig Avondmaal.
- **Vrijdag 18 april, Goede Vrijdag, 19.30 uur.** *Ds. Mirjam Visser-Fuchs.*
- **Zondag 20 april, Pasen. 10.30 uur.** *Ds. Mirjam Visser-Fuchs. Heilig Avondmaal.*
- **Zondag 27 april, Quasi Modo Geniti, 10.30 uur.** *Helen Florijn.*
- **Zondag 4 mei, Misericordias Domini, 10.30 uur.**
Ds. Mirjam Visser-Fuchs. Heilig Avondmaal.
- **Zondag 11 mei, Jubilate, 10.30 uur.** *Ds. Mirjam Visser-Fuchs.*
Doop van Lex, zoon van Wendy en Lianda Groeneveld-Dettmeijer.
- **Zondag 18 mei, Cantate, 10.30 uur.** *Ds. Mirjam Visser-Fuchs.*
- **Zondag 25 mei, Rogate, 10.30 uur.** *Ds. Erwin de Fouw.*
- **Zondag 1 juni, Exaudi, 10.30 uur.** *Nog niet bekend.*
- **Zondag 8 juni, Pinksteren, 10.30 uur.**
Ds. Mirjam Visser-Fuchs. Heilig Avondmaal.

AGENDA

- **Zaterdag 19 april, 23.00 uur.** Nieuw! Paaswake van Finse, Noorse en Zweedse (zeemans)kerken. Voertaal Engels, lezingen in eigen talen. Van harte welkom in de Finse kerk, 's Gravendijkwal 64.
- **Tweede Paasdag, 10.30 uur.**
Paasdienst Duitse gemeente, 's Gravendijkwal 65.

VAN DE PREDIKANT

Ds. Mirjam Visser-Fuchs

In de afgelopen weken ben ik bezig geweest met kennismakingsbezoeken. Die zal ik de komende tijd voortzetten. Ik wil u vragen om zelf contact op te nemen met mij, als u een gesprek wilt hebben. Dat helpt mij! In de komende tijd zullen we in onze gemeente zoeken naar meer verbinding. Met elkaar, voor elkaar. We zijn er met de kerkenraad over in gesprek. Eén activiteit hebben we hiervoor al bedacht: kennismakingsmaaltijden. Ik nodig graag mensen uit om in kleine groepen samen met mij te eten. Om kennis te maken met mij en met elkaar. Daarvoor zal ik de komende tijd uitnodigingen sturen. Ook als u lang niet in de kerk bent geweest, is het misschien een leuke manier om weer contact te maken.

U kunt contact met me opnemen door me te bellen (als ik niet kan opnemen, spreek graag een bericht in, dan bel ik terug), of een bericht te sturen via Signal of Whatsapp. Ik hoop dat we elkaar gauw spreken! 0616374899 (bellen, Signal, Whatsapp) of: predikant@luthersrotterdam.nl.

DIETRICH BONHOEFFER EN MAHATMA GHANDI

Mirjam Visser-Fuchs

Bonhoeffer

Het is 80 jaar geleden dat Dietrich Bonhoeffer door de Nazi's in Flossenbürg vermoord is (9 april 1945). Hij was zoekend hoe hij zijn leven kon leven volgens de Bergrede (Matteüs 5-7). Bonhoeffer worstelde met de vraag hoe om te gaan met het geweld en de ideologie van het Naziregime. Hij zocht naar een geweldloze manier van verzet tegen de maatregelen van Hitler, die tegen het Evangelie ingaan. Hoe kun je Jezus' woorden in de praktijk brengen op het moment dat mensen onderdrukt worden? Hoe ziet verzet eruit, als je tegelijkertijd wilt leven naar wat Jezus vraagt?

Dit zeg Ik daarover: verzet je niet tegen wie kwaad doet, maar keer degene die je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe. (Mat 5:39)
Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: 'Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten.' Dit zeg Ik daarover: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen; alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. (Mat 5:43-44)

Vragen die weer indringend actueel worden. In Bonhoeffers tijd in Amerika (1930/31) werd hem duidelijk, dat niet de nationale identiteit bepalend is, maar de levende gemeenschap met Christus, over grenzen van volkeren en culturen heen.

Bonhoeffer en Ghandi

Bonhoeffer werd geïnspireerd door het geweldloze verzet van Mahatma Ghandi. In 2020 werd een brief van hem aan Ghandi ontdekt uit 1934. Bonhoeffer vraagt of hij een paar maanden bij hem mag doorbrengen om uitgebreid kennis te maken met hem en zijn beweging. Hij schrijft:

‘Wat we daarom in onze landen nodig hebben is een werkelijk geestelijke, levende christelijke vredesbeweging. Het westerse christendom moet herboren worden uit de Bergrede’. Dat hoopt hij bij Ghandi te vinden.

‘Ik weet natuurlijk, dat u geen gedoopte christen bent, maar de mensen van wie Jezus het geloof het meeste preest, behoorden in die tijd ook niet bij de officiële kerk’. Uiteindelijk gaat Bonhoeffer niet op bezoek bij Ghandi. Door de steeds urgenter wordende situatie in Duitsland heeft hij besloten dat er geen tijd te verliezen is. Hij wordt in 1935 leider van het *Predigerseminar* (opleiding van predikanten) van de ‘Bekennende Kirche’. Daar begint hij zijn eigen gemeenschap, zonder nog bij Ghandi te leren hoe geweldloze weerbaarheid in de praktijk ‘werkt’.

Inspiratie voor vandaag

Voor D. Bonhoeffer was verzet niet passief. Samen met mensen om hem heen zocht hij manieren om het onheil niet af te wachten, maar af te wenden. De weg naar bevrijding lag voor hem in het doen. In 1944 schrijft Bonhoeffer in de gevangenis dit gedicht:

Doen

Niet wat je wenst, maar resoluut het goede doen

Niet dromen over mogelijkheden

maar onbevreesd de werkelijkheid aangrijpen.

Vrijheid ligt niet in verheven gedachten,

alleen in het doen.

Aarzel niet langer,

ga de storm in en handel,

gedragen door Gods Woord en je geloof,

juichend zal de vrijheid je geest ontvangen.

(uit het gedicht: ‘Tat’ uit ‘Stadia op de weg naar vrijheid’,

D. Bonhoeffer 1944).

Ook onze tijd daagt ons uit om hierover na te denken. Hoe verzetten we ons tegen tendensen van discriminatie, bijvoorbeeld van de queer gemeenschap? Hoe moeten we antwoorden op de oorlogen en het geweld tegen mensen die weerloos zijn? Hoe komen we in actie voor mensen die geen stem hebben? Hoe dragen we bij aan verbinding, in plaats van steeds meer tegenover elkaar te komen staan? De gedachten van Bonhoeffer inspireren ons hierover na te denken en in gesprek te gaan met elkaar.

JONGE LUTHERANEN EN DIETRICH BONHOEFFER

Freek Houweling

24 uur met Luther

Een groep van ruim dertig jonge lutheranen en geïnteresseerden kwam op 4 en 5 april samen op Kasteel Hoekelum tijdens '24 uur met Luther'. Het programma stond in het teken van de lutherse theoloog Dietrich Bonhoeffer. Hij was betrokken bij het verzet tegen Adolf Hitler en werd op 9 april 1945 geëxecuteerd. Behalve door bekende kerkliederen - zoals *Door goede machten trouw en stil omgeven* - inspireert Bonhoeffer tot op de dag van vandaag ook door zijn boeken en brieven, die hij schreef vanuit de gevangenis. Bonhoeffer vond dat de kerk zich niet met partijpolitiek bezig moest houden en eigenlijk was hij een pacifist. Toch kwam hij tot de overtuiging dat Hitler gestopt moest worden, desnoods met geweld.

Jonge Lutheranen op Hoekelum

Nieuwe film over Bonhoeffer

Dat stelt ons ook vandaag voor indringende vragen: hoe staan wij tegenover onrecht in de wereld? In de woorden van Bonhoeffer: 'Ons christen-zijn zal in deze tijd bestaan uit slechts twee elementen: bidden en onder de mensen het goede doen.' Vanaf het Paasweekend draait in een aantal bioscopen de nieuwe film 'Bonhoeffer'. Het is mooi, dat het verhaal van Bonhoeffer op deze manier aandacht krijgt bij een breed publiek. Een Bonhoeffer-kenner, die op kasteel Hoekelum met ons sprak, heeft de film gezien. Hij vertelde dat deze vanuit een heel Amerikaans perspectief gemaakt is: Bonhoeffer is een held, komt op voor 'de ware kerk' en gaat vastberaden en overtuigd van zijn missie de strijd tegen het kwaad aan. Terwijl Bonhoeffer feitelijk bleef worstelen met de vraag: is wat ik doe wel juist? Toch koos hij ervoor om te handelen, door zijn deelname aan het verzet. Liefde voor de medemens kan in het uiterste geval volgens Bonhoeffer van je vragen, dat je de schuld op je neemt. Afwachtend toekijken en niets doen is in zo'n situatie een groter kwaad.

DOOR DE OREN VAN ANDREAS

Andries Ponsteen

De Opstanding klinkt onsterfelijk

In deze weken regeert, muzikaal gesproken, de Passie. Vooral de Matthäus Passion van Bach. Maar er is ook veel prachtige opstandingsmuziek. Bach zelf bijvoorbeeld schreef een tamelijk onbekend Paasoratorium (*Osteroratorium*). Talrijke componisten vóór en na hem werden geïnspireerd door de verrijzenis van Christus. Neem de anonieme makers van de Gregoriaanse hymne *Hodie resurrexit Christus* uit de 10^e eeuw. Of Gustav Mahler, met zijn overweldigende, religieus geïnspireerde Tweede *Auferstehungs-Symfonie* (1895). Hiermee vergeleken is het kerkelijk paaslied klein bier, maar soms toch ook onsterfelijk.

Een grenzeloze favoriet

In onze dienst op 1^e Paasdag klinkt zo'n lied. Het is 634 *U zij de glorie*. Een grenzeloos lied qua ontstaan en verspreiding. De melodie is van de Engels-Duitse componist George Frederic Handel (1685-1759).

De Zwitser Edmund Louis Budry (1854-1759) plaatste er in 1885 een tekst op, met de titel *A Toi la Gloire*. Zijn pompeuze woorden zijn in ons Liedboek vervangen door een moderne tekst.

De componist van de muziek van 'U zij de glorie' Georg Frederic Handel en koning George I op de Thames, bij de première van de 'Watermusic' van Handel in 1717.

Muziek geeft de doorslag

Zoals wel vaker heeft niet de tekst, maar de melodie het lied wereldberoemd gemaakt. Oorspronkelijk maakte Handel de muziek voor een koordeel *See, the Conqu'ring Hero Comes* uit zijn oratorium *Joshua*. Het bleek een succesnummer, dat Handel graag ook opnam in zijn oratorium *Judas Maccabeus*. (Terzijde: Schotten houden niet van dit stuk, vanwege hun daarin gepersifleerde nederlaag tegen de Engelsen, in 1746 bij Culloden). Na de 'ombouw' van het koordeel tot kerklied in de negentiende eeuw vertakte het zich. In Duitsland ging het een nieuw leven leiden voor de Advent, als *Tochter Sion, freue Dich*. In Engeland werd het heel groot, als breed inzetbaar *Thine be the Glory*. Bij de *Last Night of The Proms* galmt de tjokvolle Royal Albert Hall het uit volle borst mee, in een arrangement van Henry Wood.

Melodie is 'opgestaan' als kerklied.

U zij de Glorie is een typisch multifunctioneel kerklied. Het is van oorsprong helemaal geen paaslied, maar nota bene een lofzang op een legerbevelhebber. Als een componist die dan in een ijzersterke muzikale jas hijst, kan de kerk er ook wat mee. Dat is gebeurd.

De melodie is 'opgestaan' als kerklied, en hoe! Over de hele wereld kunnen christenen zich een paasdienst moeilijk voorstellen zonder *U zij de glorie*.

Handel was een tijdgenoot van Bach, maar tijdens zijn leven veel succesvoller. De muziekgeschiedenis ziet Bach als groter. Maar misschien had Bach een tophit als *See, the Conqu'ring Hero Comes* toch graag op zijn naam gehad. Hoe dan ook, met *U zij de Glorie* heeft de Opstanding er een onsterfelijk lied bij gekregen.

VAN DE KERKENRAAD

Mies Langelaar

Zondagmiddag 13 april heeft de Kerkenraad gebrainstormd over verwachtingen, idealen en visie voor onze gemeente. Wij hebben weer een predikant, maar dat wil niet zeggen dat er niets meer gedaan hoeft te worden. Daarom is het goed met elkaar te kijken wat er op ons afkomt en hoe we dat willen aanpakken. Het was een fijne middag, met als uitkomst dat wij ons de komende tijd vooral focussen op versterking en opbouw van de gemeente, met aandacht voor pastoraat en diaconaat, zaken waar we dus met zijn allen de schouders onder gaan zetten. Tot slot hebben wij, om de frisse start samen te benadrukken, een appelboompje en wat bloeiende plantjes in de Katharinahof gepoot.

HALEN EN BRENGEN

Mies Langelaar

Geregeld horen wij van mensen dat het lastig is om naar de kerk te komen, als je zelf niet meer mobiel bent, terwijl je dat toch graag wilt. Instanties als *Trevvel* en *Vervoer op maat* kunnen niet garanderen dat zij op tijd zijn en vaak zijn zij lang onderweg, omdat er op meer locaties mensen gehaald en gebracht worden. Daarom doet de kerkenraad een oproep: komt u met de auto naar de kerk en hebt u er geen probleem mee om af en toe iemand op te halen en weer thuis te brengen, meld dat dan via

voorzitter@luthersrotterdam.nl en geef daarbij uw telefoonnummer op.

Als u zelf af en toe opgehaald wilt worden, kunt u dit via hetzelfde mailadres doorgeven of melden aan onze kosteres. Ook hierbij graag een contacttelefoonnummer vermelden. De kerkenraad probeert dan chauffeurs en passagiers aan elkaar te koppelen.

LUTHERS BRUILOFT VOORBEREIDEN

Mies Langelaar

Dit jaar is het 500 jaar geleden dat Katharina von Bora en Luther in het huwelijk traden. Daarom lijkt het de Kerkenraad leuk om de afsluiting van het seizoen met *Luthers Bruiloft* een extra feestelijk tintje te geven. Om dat te realiseren willen we een feestcommissie instellen. Lijkt het u leuk om mee te denken en mee te organiseren, meld u dan via

voorzitter@luthersrotterdam.nl. Noteert u de datum? Zondag 22 juni 2025.

OP BEZOEK BIJ EEN ORGELREUS

Arjen de Vries

Imposant orgel Laurenskerk

Maandagavond 14 april verzamelden zich ongeveer 20 leden van de Andreaskerk bij de Laurenskerk voor een excursie naar het beroemde hoofdorgel van deze kerk. Elles van Vegchel, directeur van de Laurenskerk, leidde ons in over de doelstelling van de Stichting Grote of Sint Laurens kerk om de kerk te onderhouden en exploiteren als monument, voor maatschappelijke en culturele functies. Daarna heeft Andries Ponsteen ons meegenomen in de plannen voor de renovatie van het hoofdorgel.

Bekroning van de wederopbouw van de Laurenskerk

Nadat de Laurenskerk in mei 1940 verloren was gegaan door het bombardement, is snel na 1945 gestart met de herbouw. Een herbouw met ambities, het moest weer een imposant gebouw worden! Daar hoorde ook een groots nieuw orgel bij, dat mooier en beter zou zijn dan het verloren gegane orgel, dat toen al het grootste van Nederland was. Qua uitstraling zou het zelfs het orgel van de Sint-Bavokerk in Haarlem moeten overtreffen!

In 1973 werd de 'Rode Reus' officieel in gebruik genomen door Prins Claus.

En inderdaad, het is een reus van een orgel. Gebouwd door de Deense firma Marcussen, is het orgel 23 meter hoog (!), omvat het 7600 pijpen en bevat het 85 registers.

Als bijzonderheid daarbij de z.g. tongregisters (waarmee blaasinstrumenten kunnen worden geïmiteerd) en de z.g. Spaanse Trompetten. De speeltafel omvat 4 klavieren en natuurlijk ook nog het pedaal.

Renovatie noodzakelijk

Toch behoeft dit imposante instrument onderhoud en vernieuwing om met de tijd mee te kunnen gaan. Na een halve eeuw is vanwege het stof en intensieve gebruik een grote beurt nodig. Ook om met behulp van de nieuwste technieken het orgel vanuit de kerk zelf te kunnen bespelen, op een tweede digitale speeltafel. Zo nemen de mogelijkheden om dit orgel te gebruiken nog eens toe. Dat kost geld natuurlijk, maar een groot deel van de benodigde € 2,2 miljoen is inmiddels binnen. Bijdragen zijn uiteraard van harte welkom! Op 25 april vindt het laatste concert plaats, waarna de werkzaamheden zullen starten om te zorgen, dat het orgel in 2027 weer in gebruik kan worden genomen. Doel: een waarlijk 'Hyperorgel'!

Apotheose op het orgel

Na deze uitleg mochten we naar het orgelbalkon, waar hoofdorganist Hayo Boerema ons met duidelijke uitleg kennis liet maken met de diverse registers, waarbij hij normaliter wordt bijgestaan door twee mensen die de ingewikkelde taak hebben om de registers te bedienen.

In een imposante opbouw konden we luisteren naar de verschillende klankkleuren met als apotheose het orgel op volle sterkte. Volledig onder de indruk konden we daarna nog deelnemen aan een Vesperdienst, met natuurlijk het orgel zelf, maar ook het koororgel en serene muziek van leden van de Laurensantorij die o.a. vier versies van het Agnus Dei ten gehore brachten. Een fantastische bijeenkomst!!!

7000 NAMEN NOEMEN EN SJOAHERDENKING 27 APRIL

Dideri Mattijsen

Op 27 april worden op het Grote Kerkplein tegenover de Laurenskerk 7.000 namen opgelezen van joodse Rotterdammers en van Joden van de Zuid-Hollandse eilanden. Zij zijn in 1942 en 1943 naar de vernietigingskampen in Oost-Europa vervoerd en daar vermoord. Door hun namen te noemen, herdenken we hen. Meer dan 100 mensen doen daar aan mee: oud en jong, jood, katholiek, protestant, moslim, humanist, atheïst. Wilt u namen noemen, om een persoonlijke reden of om te helpen de herinnering aan deze vermoorde stadsgenoten levend te houden? Geef u dan op bij info@sjoaberaadrotterdam.nl.

Ook op 27 april, om 19.00 uur, vindt de Sjoa-herdenking plaats in de Laurenskerk. Dit jaar zal dr. Liesbeth Levy spreken. We nodigen u van harte uit voor deze bijeenkomst. Het Sjoa Beraad Rotterdam is een stichting waarin leden van Rotterdamse kerken en synagogen samen de herdenking voorbereiden en ook het *Namen noemen* organiseren. U kunt het werk van het Sjoa Beraad Rotterdam steunen op bankrekeningnummer NL29 INGB 0102 633355, t.n.v. Stichting Sjoa Beraad Rotterdam. De stichting heeft een ANBI-nummer. www.sjoaberaadrotterdam.nl.

ZWAAN-ZIT-AAN

Mies Langelaar

De asperges zijn er weer!

Traditiegetrouw organiseren wij in het voorjaar, als de asperges er weer zijn, een Zwaan-Zit-Aan met het 'Witte Goud'.

Zo ook dit jaar. Ons kookteam, bestaande uit Nel Merks, Annie Ruizeveld-de Winter en Mies de Vries, gaat aan de slag om u een heerlijke aspergemaaltijd aan te bieden op woensdag 30 april a.s. U bent vanaf 17.30 van harte welkom in de Paardenkamer, waar de tafels gedekt staan. De maaltijd begint om 18.00 uur. Iedereen is welkom, maar wel even aanmelden bij

Annie Ruizeveld-de Winter, Nel Merks of via voorzitter@luthersrotterdam.nl (graag voor 26 april a.s.).

Palmzondag 2025

COLOFON

**Redactie: Mies de Vries-Langelaar, Mirjam Visser-Fuchs, Andries Ponsteen
(eindredacteur/ 06 38466960)**

*Bijdragen: Mies Langelaar, Freek Houweling,
Jeroen van Velzen, Mirjam Visser-Fuchs, Arjen de Vries,
Dideri Mattijsen, Andries Ponsteen.*

Distributie: Greet Postema.

Andreaskerk, Heer Vrankestraat 51,
3036 LB, Rotterdam, 010-4222472
www.luthersrotterdam.nl